

Een van de laatsten in dracht

Ze was één van de laatste vrouwen in Cadzandse dracht. Magdalena (Leentje) Moggré-Leenhouts poseerde in juli 1979 voor de camera van de Zeeuws-Vlaamse journalist/fotograaf Peter Verdurmen. Ze verbleef toen in het bejaardente-huis Russchevliet in Schoondijke. Ze was één van de 'modellen' voor de fotopagina die Verdurmen voor de PZC maakte van de laatste vrouwen in klederdracht in West-Zeeuws-Vlaanderen. Leentje werd 4 april 1891 geboren. Ze liep haar leven lang in klederdracht en bereikte de gezegde leeftijd van 94. Ze overleed op 10 februari 1968.

Foto
Peter Verdurmen
Zie ook pagina
8 en 9.

Een muts met van die gouden krullen

Elk eiland, elke streek, zelfs elk dorp had tot in de jaren vijftig een eigen dracht. Met beuken en klepbrokken, platte hoeden en petten, kappen en sieraden. Dat is er een van Beveland of Schouwen, die andere moet je meer in Arnemuiden, Axel of Cadzand zoeken. In dit verse nummer van Zeeuws Weerzien halen we de streekdracht uit de mottenballen.

door Jan van Damme

De jaren zestig in de Groe, tussen Breskens en Sinte Pier. Het was er klein, iedereen kende iedereen, de stoepen werden geschrobd, de melkboer kon

een hele of een halve liter melk in je emmer laten stromen, de petroleumboer kwam met paard en wagen. Het was er warm, het was er arm. Armoede. Of dat de reden is dat ik in mijn jeugd nauwelijks streekdracht heb gezien? Streekdracht, klederdracht, dat wil zeggen van die prachtige kappen met spiegels en krullen, bloedkoralen en blote armen met kippenvel. En panen broeken en jassen. Herinneringen, foto's waren er. Maar iedereen had zijn boezeroen, klepbroek, jak en stiklief in die tijd al ingeruild voor een spijkerbroek en een burgerjurk.

Ongetrouwen

Iedereen? Ik weet niet of ik haar naam mag noemen. Maar in het Slijkstraatje, waar onze vrachtwagens dieselolie kwamen tanken, woonde de familie V. Twee

broers en een zus. Ongetrouwd, alle drie. Dat kwam in die tijd wel vaker voor, dat ongetrouwen gezelligheid bij elkaar zochten. De broers droegen petten en kloten op hun klompen in het rond. Dat was het werktenue, er was weinig streekdracht in te ontdekken. Maar de zus, die zal ik nooit vergeten. Ze moet al op hoge leeftijd geweest zijn tegen de tijd dat ik de jaren had om wat van de omgeving in me op te nemen. Ik heb haar nooit echt in het straatbeeld gezien. Ze zat altijd achter het raam. In volle dracht. Met een muts met van die gouden krullen en een kleurige omslagdoek. Ze bewoog niet veel, een tijd lang heb ik gedacht dat er een etalagepop was neergezet. Dat was niet zo. Om de proef op de som te nemen, heb ik in het voorbijgaan eens gezwaaid. Ze zwaaide terug.

Als u me vraagt of ze in Cadzandse dracht was gestoken? Ik durf het niet te zeggen. Oorspronkelijk kwam ze met haar broers van Walcheren, van Sint Laurens. Dat heb ik tenminste van haar jongste broer begrepen, tijdens een toertje over Walcheren begon hij opeens hard te roepen en te wijzen naar een huis langs de doorgaande weg in Sint Laurens. Daar was hij opgegroeid. Zijn zus dus ook. Mogelijk zat ze in Walcherse dracht achter het raam. Een tijd lang heb ik gedacht dat ze iedere voorbijganger, elke beweging in haar straatje registreerde. Op de één of andere manier was ik een beetje beducht voor haar. Schuin tegenover haar huis was de bakkers- en kruidenierswinkel waar we onze dagelijkse boodschappen lieten opschrijven. Ik werd er vaak op uitgestuurd om een halfje bruin

en op zaterdag een paar paptaarten te halen. Door de etalageruit heen kon ik vrouwtje V. zien zitten. Het was net alsof ze altijd naar me keek. Een beetje ongemakkelijk was het wel.

Ketelpakken

Tot ze er op een dag opeens niet meer zat. Naar het ziekenhuis, overleden misschien. In mijn jeugdige onbezonnenheid heb ik er geen gedachte aan gewijd. Ik had het druk met avonturen op de bunkers in het hertenkamp. Daar struinden we met z'n allen in ketelpakken en op groene laarzen rond. Over dracht gesproken. Vanuit de bakkerswinkel keek ik nog wel vaak naar het lege raam aan de overkant van de straat. Op zonnige dagen kon ik haar in de weerspiegeling nog zien zitten. Ze zwaaide, dat moet u maar van me aannemen.

Voorjaar: Zeeland en de Oranjes

Op 27 april is het koningsdag, de dag waarop we de verjaardag van koning Willem-Alexander vieren. Bovendien het moment waarop velen hun liefde voor het Oranjehuis willen tonen. Zeeland heeft daar een hechte band mee, die ver teruggaat. Over Zeeland en Oranje in de laatste eeuw gaat het voorjaarsnummer van Zeeuws Weerzien, dat eind maart verschijnt. Wie heeft er herinne-

ringen aan de ouderwetse, oergezellige koninginndag, wie mocht leden van het vorstenhuis tussen begin van vorige eeuw tot 1970 ontmoeten, staat er mee op de foto of nam deel aan het defilé op Paleis Soestdijk?

Schrijf het aan redactie Zeeuws Weerzien, Postbus 33, 4350 AA Veere of mail naar redactie@zeeuwsweerzien.nl

Eerste lustrum Zeeuws Weerzien

Zeeuws Weerzien bestaat vijf jaar. Het officiële nummer één rolde op 15 januari 2019 van de persen. In de tussentijd is er veel gebeurd. De krant kreeg een eigen website, een Facebookpagina, een podcast én er worden inmiddels in heel Zeeland bijeenkomsten voor ouderen gehouden, waarbij de krant samen wordt gelezen. De werkzaamheden die hier-

bij komen kijken worden belangeloos uitgevoerd door een team van inmiddels meer dan 50 enthousiaste vrijwilligers. Als lezer kunt u het jubileum meevieren. Om te beginnen zijn er vijf prachtige hoofdprijzen te winnen bij de puzzel in deze krant. Gedurende het jubileumjaar hopen wij vaker 'de slingers op te hangen'. Houdt de komende edities in de gaten!

Goede zorg begint met een verhaal

T. 0900-7879777 | zorglijn@svrz.nl | www.svrz.nl

MONDIAL MOVERS
Vogel Verhuizingen

Woningontzuiming met zorg!

Dat doen ze ook!

Wist u dat Mondial Vogel Verhuizingen ook zorgvuldige woningontzuimingen verzorgt voor ouderen, mindervaliden en hulpbehoevenden na hun verhuizing en voor nabestaanden na een overlijden?

- Leegruimen van woning of verzorgingskamer
- Alle werkzaamheden conform opleveringseisen
- Verwijderen vloerbedekking
- Tijdelijke opslag inventarisgoederen en/of persoonlijke spullen
- Afvoeren inventarisgoederen op milieuverantwoorde wijze
- Eindschoonmaak

0118-612669
info@vogel-verhuizingen.nl

Dit nummer van Zeeuws Weerzien gaat over klederdracht...

Monuta
Adrienne Klein
De steun bij ieder afscheid.

Je kon veel aflezen aan de dracht; zo ook of iemand in de rouw was. Want na overlijden van een familielid werd speciale rouwdracht gedragen; kleurloze, zwarte dracht, zonder of in ieder geval met minder sieraden. Je kon zien in welke graad van verwantschap de overledene viel, en ook of het overlijden nog maar kort of al langer geleden was (men kende zware, halve en lichte rouw).

Vandaag de dag zie je niet meer aan iemands kleding of iemand onlangs een dierbare heeft verloren. Misschien zie je wel dat iemand twee ringen draagt (die van de overleden partner ook), of een sieraad draagt met een beetje as van de overledene. Sommige mensen hebben een tatoeage laten zetten met de naam van hun geliefde of een symbool dat een herinnering met zich draagt.

Maar een teken van rouw, dat iedereen herkent, gebruiken we eigenlijk niet meer. Sommige mensen vinden dat jammer; ze zijn eenzaam in hun verdriet; een zichtbaar teken nodigt uit tot medeleven en begrip. Aan de andere kant: we weten ook dat rouw niet eindigt na de voorgeschreven rouwperiode, waarin je je kleding tijdelijk hebt aangepast. Ook daarna is er gemis en verdriet. Je hebt eigenlijk altijd mensen nodig die ervoor open staan te luisteren naar je verhaal.

Rouw vraagt dus om openheid en bewogenheid. Wie verdriet heeft, heeft hopelijk de moed om dat ook eerlijk te laten zien. En familie, vrienden, collega's, burens, etc. hebben hopelijk de moed daarop begripvol te reageren. Rouwen is een sociaal, intermenselijk gebeuren. Dan is het misschien eindeloos, maar niet hopeloos.

Monuta
Adrienne Klein
De steun bij ieder afscheid.

In Middelburg, Veere en Vlissingen
0118 - 412 760, www.monutaadrienneklein.nl

Zeeuwse
ALMANAK

Musse

Het smoorverliefde meisje in Tholen had in de Tweede Wereldoorlog een paar eenvoudige wensen. Ze wilde zielsgraag trouwen met haar verloofde en daar hoorde een mooie outfit bij. De bruiloft zou eenvoudig zijn, maar je wil als bruidje wel de mooiste jurk aan. Dat was nou net een probleem, want er was niet veel mooie stof verkrijgbaar. Waar een wil is, is een weg. Ze kreeg de kans om zich in Thoolse dracht te hullen, compleet met Thoolse muts erbij. Dus op de grote dag was ze niet alleen een stralende bruid, maar ook nog eens een trotse. En ze kreeg onvoorzien nog iets. Behalve de achternaam van haar echtgenoot werd ze door degenen die het verhaal van haar bruidskleding kenden voor het leven gesierd met een bijnaam: Cato Musse.

Colofon

Zeeuws Weerzien is een gratis krant vol verhalen over het Zeeland van de vorige eeuw. Om zelf te lezen, maar vooral als aanleiding om samen met anderen herinneringen op te halen. De krant verschijnt 4x per jaar in een oplage van 40.000 exemplaren en wordt verspreid in heel Zeeland: in de vestigingen van Bibliotheek Zeeland, zorg- en welzijnsinstellingen, gemeentehuizen, musea, boekhandels en bij diverse lokale ondernemers zoals supermarkten. Een actueel overzicht van distributiepunten evenals een digitale versie van de krant, treft u aan op onze website Zeeuwsweerzien.nl.

De krant komt tot stand dankzij de inzet van een groot aantal vrijwilligers en i.s.m. Stichting Feest van Herkenning.

Uitgever

Stichting Zeeuws Weerzien:
Voorzitter Frans van de Velde,
Postbus 33, 4350 AA Veere;
zeeuwsweerzien.nl;
secretariaat@zeeuwsweerzien.nl

Redactie

Peter de Jonge (hoofdredacteur),
Margreeth Ernens (website, eindredactie),
Allie Barth, Peter Blom (Zeeuws Archief),
Jan van Damme, Wim van Gorsel (ZB | Bibliotheek van Zeeland),
Mieke van der Jagt, Louis Kesteloo (puzzel),
Albert Kort, Jopie Meerman-Ottevanger,
Danker Jan Oreel (cartoon),
Ans van Nieuwenhuijze, Ali Pankow,
Willem Staat, Peter Verdurmen.

Vormgeving

Leo Minnaard
Illustratie voorpagina
Doeken van Yan/
Maryanne van Winden

Drukwerk

Meulenbergh Media
Advertentieverkoop
advertieren@zeeuwsweerzien.nl

Distributie

Truus Sepers:
distributie@zeeuwsweerzien.nl
Leesbijeinkomsten
Rina Ceva
leesteam@zeeuwsweerzien.nl
Projectcoördinatie
Hanneke de Vroe
redactie@zeeuwsweerzien.nl

Bij het samenstellen van deze krant is met zorg getracht alle rechthebbenden m.b.t. beeld- en archiefmateriaal te achterhalen. Mochten personen of instanties desondanks van mening zijn dat (foto) rechten zijn geschonden, dan kunnen zij zich wenden tot de redactie via redactie@zeeuwsweerzien.nl

Verdwenen beroepen: boerenkleermaker

Willem Slaakweg: de laatste
maker van pilopakken

Met het verdwijnen van het
'boerengood' zijn ook de boe-
renkleermakers verdwenen.

In het Zeeuws Dagblad van 22
mei 1959 vond ik een inter-
view met Willem Slaakweg
(75) uit 's-Heerenhoek.

door Wim van Gorsel

In het artikel wordt hij 'Zee-lands laatste boerenkleermaker' genoemd. Slaakweg, zoon en kleinzoon van een kleermaker, vertelt dat hij tijdens zijn ruim zestigjarige carrière (vanaf zijn veertiende) honderden broeken en buizen heeft gemaakt. Pilopakken voor doordeeweeks en fluweel of laken voor de zondag.

In zijn kleermakerij stond overigens ook nog een oude scheerstoel, waarin hij een steeds kleiner wordend groepje klanten ontving die bij een echte barbier geschoren wilden worden. Een kleine bijverdienste voor Willem. Het verhaal ging dat Willem een verzameling bloempotten in verschillende maten had, de klant van een passende bloempot op het hoofd voorzag, waarna hij met de tondeuse aan de slag ging.

Mariamaand

Als kleermaker had Willem Slaakweg het in de meimaand - in het katholieke 's-Heerenhoek is dat de Mariamaand waarin jongeren hun eerste communie doen - extra druk. Jongens kregen voor die gelegenheid dan een nieuw pakje aangemeten bij Willem.

Na ruim zestig jaar kleermakerschap was Slaakweg nog niet van plan het bijltje erbij neer te gooien. „Dan zouden al mien klanten op de oude dag nog op d'r burgers moeten gae.” Dat wilde hij zijn oude klanten niet aandoen.

Willem Slaakweg was dus in de weer met boerengood voor mannen. In de PZC van 30 juli 1977 ontdekte ik een interview met Tannetje Simonse uit Middelburg. Zij was op 80-jarige leeftijd op dat moment nog dagelijks als mutsenmaakster in de weer voor de vrouwen in dracht. Tannetje, al voor de oorlog begonnen met haar ambacht, had het in 1977 niet meer zo druk als in de jaren '50, maar meestal had ze haar handen vol met het maken, stijven en strijken van voornamelijk Walcherse klederdrachtmutsen.

Walvisessence

Tannetje Simonse was van oorsprong baakster, maar nadat ze een keer haar enkel had gebroken kon ze niet meer zo goed staan en is ze mutsenmaakster geworden. Aanvankelijk werkte ze met walvisessence om de mutsen mooi stijf te maken, maar later gebruikte ze voor dit klusje was en stijfjel, waardoor

Willem Slaakweg (geb. 1885) was vanaf zijn 14e kleermaker op 's-Heerenhoek. Hij woonde op den diek, Hoofdstraat 6. | Foto ZB | Bibliotheek van Zeeland. Fotoarchief PZC

Middelburgsche Courant 2-6-1829

Danker Jan Oreel

Zeeuws Meisje: beroemdste boerinnetje

Misschien wel het bekendste boerinnetje van Zeeland is Zeeuws Meisje. Het was hét gezicht van de margarine die in 1894 op de markt kwam en daarmee een van de oudste margarines van ons land is. Bekend van de slogans 'Ons Zeeuwen bin zunig' en 'Geen cent te veel hoor'.

door Peter de Jonge

Hoewel het Woordenboek der Zeeuwse dialecten aan zunig de minder gunstige betekenis van 'schriel' en 'gierig' geeft, beweren Zeeuwen hardnekkig dat de juiste betekenis 'zorgzaam' is, van 'zunig op je spullen wezen'. Als iemand gierig is noemen ze dat op Walcheren: 'Die is èrg'.

Heel gewoon

Het eerste meisje dat optrad in een televisiespot van het margarinemerk was Marianne Coumou-van der Does, die als 12-jarige leerlinge van de Prinses

Beatrixschool in Goes werd geselecteerd. Ze debuteerde op 4 november 1974 op televisie en in december van dat jaar noteerde de PZC dat Marianne ondanks haar bekendheid heel gewoon was gebleven en aan haar optreden net een nieuwe fiets had overgehouden.

Heel lang duurde haar televisiebestaan niet, want kort erop werd Elma Petter-Van den Berge, geboren in Kruiningen, haar opvolgster. Die vertolkte de rol tot 1986 toen ze zwanger werd van haar eerste kind en „niet meer in het pak paste”. Niet vreemd

dus dat de Volkskrant haar de moeder aller Zeeuws Meisjes noemde. Elma woonde in Goes toen ze uitgekozen werd voor de reclamespot. „Ik zal op de Casembroot-mavo waar audities waren. Als je daar niet aan mee wilde doen kreeg je de middag vrij. En daar koos ik voor! Maar ik werd later gebeld dat ze me op basis van de pasfoto toch wilden zien.” En toen was het raak.

Hiltonhotel

Ze herinnert zich nog, vertelde ze op het internetplatform MT/Sprout, dat ze als 15-jarige in

Amsterdam was voor de reclamecampagne en een nachtje in het Hiltonhotel mocht slapen. „Die avond belde ik door het dolle heen mijn moeder op: Mama, deze kamer is zo groot, je kunt er wel een auto in parkeren.”

Elma Petter werkt als retail manager bij Purdey Mode, is actief voor het CDA en getrouwd met Frank Petter, die tot juli van dit jaar burgemeester was van Bergen op Zoom. Marianne Coumou woont in Kapelle en werkt voor Beyuna, een bedrijf in hoogwaardige voedingssupplementen.

In 1990 werd Maureen Jansen uit Biezelinghe uitverkoren voor de rol en het laatste Zeeuws Meisje was Anna Dieleman, die in 2005 uit 15 kandidates werd gekozen.

Gewicht in centen

Ze kreeg van fabrikant Unilever voor haar overwinning haar gewicht in eurocenten uitgekeerd: Dat kwam neer op 140 euro. De provincie Zeeland vertienvoudigde dat bedrag, al was het maar om van dat ellendige imago van zunig af te komen. Anna Dieleman is tegenwoordig tandarts in Middelburg.

Voor eeuwig met je gezicht op een blikje babbelaars

Voor je het weet sta je 'voor eeuwig' op een blikje boterbabbelaars. Leo Caljouw uit Domburg kan zich niet meer precies herinneren hoe hij fotomodel is geworden, maar hij kijkt je nog altijd vanuit het schap aan.

door Ans van Nieuwenhuijze

Van zijn kleuterleeftijd tot rond zijn vijftiende jaar was hij lid van de klederdrachtengroep Domburg. Dat was geen toeval: oma van moederszijde, die haar hele leven klederdracht heeft gedragen, legde een heel grote collectie kleding aan. Niet alleen van de destijds heersende klederdrachtmode. Zij had ook heel fleurige en kleurige jakken, zoals die nu ook in het Zeeuws Museum te zien zijn.

Klederdrachtengroep

Leo Caljouw: „Omdat haar activiteiten in bredere kring bekend waren werd ze gevraagd in haar zondagse dracht acte de présence te geven bij de opening van Miniatuur Walcheren aan het Molenwater in Middelburg.”

Leo Caljouw met blikjes waarop zijn jeugdportret prijkt. | Foto Familie Caljouw

Uiteindelijk leidde haar hobby tot de oprichting van de klederdrachtengroep Domburg. „De groep gaf presentaties door heel Zeeland. Elke bijeenkomst werd afgesloten met het zingen van het Zeeuws volkslied.”

„Hoe het contact met de boterbabbelaarbakker L.J. Joosse in

Middelburg tot stand is gekomen, weet ik niet. Wel dat mijn oma de hele familie inschakelde om geportretteerd te worden voor de blikjes waarin de babbelaars nog steeds te koop worden aangeboden. Niet alleen mijn twee broers en ik als boerenjongetje, maar zichzelf, mijn opa en ook een paar nichtjes van mij

werden op het blik vereeuwigd.”

Kleurenfoto's

Zo'n 15 jaar geleden nam J.B. Diesch de activiteiten van Joosse over. Joosse was een van de eerste die met kleurenfoto's wakte. Geen wonder dus dat de overblijvende afbeeldingen op het blikje bleven.

„Na het overlijden van oma mocht de hele familie uit haar drachtencollectie een eigen kostuum uitkiezen. Ik heb nog steeds een pak en zo nu en dan draag ik het wel eens.”

Wat overbleef heeft de familie geschonken aan de Stichting Walchers kostuum.

Ze staart droevig voor zich uit zoals ze daar zit in de 'mooie kamer' van Museumboerderij Goemanszorg in Dreischor: Leentje Goemans.

door: Ali Pankow

Leentje en haar man Adri waren rond 1920 de laatste bewoners Goemans van deze boerderij. Museumbezoekers komen hen beiden hier nu in verschillende gedaanten nog tegen. Natuurlijk zijn Leentje en Adri gekleed in de Schouwse dracht. Leentje is in de rouw. Waarschijnlijk treurt zij om het kind dat zij nooit heeft mogen baren. Tenminste dat verhaal wordt verteld in het filmpje dat wordt vertoond in de hal van het museum.

Fantasie

„Een leuke uitdaging”, vond auteur, theater- en filmmaker Mels Hoogenboom toen hij vorig jaar het verzoek kreeg een filmpje te maken over het echtpaar Goemans. „Er was vrijwel niks over hen bekend, dus kon ik mijn eigen fantasie laten gaan. Ik dacht: '1920, Spaanse griep, veel kindersterfte, verdriet binnen gezinnen', maar toen bleek plots uit een stamboom dat Adri en Leentje altijd kinderloos zijn

Emoties rond Schouwse kap

Leentje Goemans in de Schouwse rouwdracht in de 'mooie kamer' van Museumboerderij Goemanszorg. | Foto Goemanszorg

gebleven. Dat bracht me dus een heel andere insteek voor het filmscript”, vertelt Hoogenboom. Hij schreef een scenario over het obsessieve kinderverlangen van Leentje. Over hoe Adri daar lange tijd in meegaat om haar gevoelens te sparen, maar haar uiteindelijk toch doet beseffen dat er geen baby, maar een pop in de wieg ligt. Zowel het filmverhaal in de hal als de stille gestalte van Leentje in haar rouwdracht in de 'mooie kamer' spreken tot de verbeelding. Het is een vrij droevig verhaal, maar voor voorzitter Anita de Munnik van Goemanszorg was dat geen bezwaar eerder dit jaar de Schouwse kap van Leentjes dracht heel even uit te lenen voor 'iets vrolijkjes'.

Knipoog

Ontwerper Jurre Tjaarda gebruikte die kap voor het laten fotograferen van een hedendaagse Zeeuwse deerne met een respectvolle knipoog naar de streekdracht. De foto's golden als publiciteit voor Filmtheater fZi in Zierikzee. De Zeeuwse deerne fluistert het publiek toe: 'Za'k j'us mee neme?' en 'Voe joe van mien'. Ze staan afgedrukt op posters en ansichtkaarten.

Ons Boeregoed passie voor klederdracht

Het overkomt me zowat iedere keer als ik eropuit trek om mensen te interviewen. Hoe die met aanstekelijk enthousiasme weten te praten over hun hobby, én hoe weinig ik daar eigenlijk van afweet.

door Albert Kort

Neem Anneke en Gerard Bal, beiden actief in Ons Boeregoed, een vereniging die ruim dertig jaar geleden werd opgericht om het Zeeuws cultureel erfgoed in stand te houden en dat probeert te bereiken door de verschillende Zeeuwse klederdrachten in stand te houden. Toen ik hun handwerkwinkel in Souburg bezocht en ik langs de vele in klederdracht getooide poppen liep, kreeg ik tekst en uitleg over de kleding en de sieraden die ze droegen.

Nu wist ik dat er de nodige verschillen waren tussen de diverse regio's in de provincie, maar als je mij zou vragen welke pop uit bijvoorbeeld Cadzand of Axel kwam, zou ik met mijn mond vol tanden staan.

Psalmen en liedjes

Hun passie voor Zeeuwse klederdrachten is niet bij toeval ontstaan. Gerard was als jongetje altijd onder de indruk van de Zuid-Bevelandse dracht waarin zijn opoe rondliep. Annekes interesse ontstond op latere leeftijd, lang nadat ze haar man had leren kennen. Zo rond 2000 sloten ze zich aan bij Ons

V.l.n.r.: Cees van Belzen, Arnemuiden, vissersdracht; Suzan Dekker, Zuid-Beveland, oude dracht (rood! toen er nog met meekrap werd gekleurd); Kees Riemens, Walcheren, zondagse dracht; Anja den Ouden, Cadzand; Gerard Bal, Zuid-Beveland, zondags; Anneke Bal, Walcheren, zondags; Elisabeth van Putten, Zuid-Bevelands, doordeweeks; Cobie Otte, Tholen, zondags. | Foto Collectie familie Bal

Boeregoed en werden ze lid van het koor, dat tot op de dag van vandaag optredens verzorgt. In kerken brengen ze psalmen ten gehore, bij feestjes in verzorgingstehuizen folkloristische liedjes. Alles uiteraard in gepaste klederdracht. Inmiddels zijn Anneke en Gerard uitgegroeid tot de drijvende krachten van de vereniging. Hij als voorzitter, zij als secretaris. Een uitermate tijdrovende hobby, want naast de kooroptredens worden geregeld

toneelstukken opgevoerd. Niet alleen in de provincie, maar soms ook ver daarbuiten, zoals in Urk en Spakenburg. Ze zijn zelfs een keer uitgenodigd om in Overijssel een 'Zeeuwse dag' te organiseren, waar ze op een Zeeuwse mosselmaaltijd werden getrakteerd. De voorstellingen zijn een succes, soms komen er wel meer dan honderd mensen op af!

Trots

Op mijn vraag waarom ze klederdracht zo belangrijk vinden, zijn Gerard en Anneke stellig. Beiden zijn trots op hun identiteit. En wat is er nu beter om die met klederdracht te laten zien? Bovendien, vertelt Gerard, als mensen zien dat er vroeger ook veel vrouwen waren die hun hoofd bedekten, draagt dat misschien bij tot wat meer begrip voor al die vrouwen die vandaag de dag met een hoofddoekje lopen. Tja, als dat mogelijk is, hoop ik dat de klederdrachten nog lang mogen blijven bestaan.

Anneke en Gerard Bal in Axelse dracht. | Foto Collectie familie Bal

Kwà zei dominee

Aan de klederdracht kon je direct zien waar mensen vandaan kwamen. Dat was makkelijk, maar kon ook pijnlijk uitpakken. Dat laatste bleek ooit op een terras in een Hollandse stad. Daar dronk een dominee, die in Zeeland had gestaan, samen met zijn vrouw gemoedelijk een kommetje koffie op een terras. Toen op het tafeltje naast hen een groepje vrouwen plaats nam was het met de rust gedaan. Het gezelschap was gehuld in een voor het echtpaar goed herkenbare klederdracht. De vrouwen roddelden er lustig op los, menend dat in Holland toch niemand hen kon verstaan. Het werd heel stil, toen de dominee opstond en zei: „Kwà vroue, me gaen!”

Het gebreide jak

Een alledaags, maar zeer intrigerend kledingstuk. Zo kun je het jak dat door de Walcherse vrouwen gedragen werd wel noemen. Het zwarte, strakke jasje met korte mouwtjes en lage hals ziet er bedrieglijk eenvoudig uit.

Maar als je het goed bekijkt ontdek je dat het een kledingstuk is dat op een zeer complexe manier in elkaar gevouwen en genaaid

is. Geen wonder dat de meeste vrouwen hun jak vroeger door een ervaren ‘jakkennaaister’ lieten naaien.

Plooien

We hebben het zelf ook wel eens geprobeerd, een jak naaien. Het Zeeuws Museum gaf een workshop die we met veel interesse volgden. Wat vooral opvalt - en wat zo lastig om is te naaien - zijn de plooien die in de stof worden gevouwen om de goede

- reageert ze enthousiast: „Ik heb er ook, en ik weet waarom dat was!” Een afspraak met Jo is dan snel gemaakt. Als we bij Jo op bezoek zijn haalt ze uit een doos niet één, maar zelfs twee gebreide jakken tevoorschijn. Ze zijn door haar moeder Bè zelf gebreid. „Het duurde een hele stuit voordat moeder had uitgevonden hoe het moest, maar op een duur had ze het uitgepuzzeld en hād ze het!”

maat te krijgen: plooitjes op de rug, in de zijnaden en grote plooien in het lijfje zelf. Een jak hoort namelijk strak te zitten en precies ‘pas’!

In één van de vele depots ontdekken we tussen het breigoed een ‘gebreid’ jak. In eerste instantie valt het niet eens zo op: we zien het zwarte, dicht gebreide jak met stoffen randen aan de binnenkant, bijna over het hoofd. We verwonderen ons over het feit dat er blijkbaar iemand is geweest die óóit de moeite heeft genomen om een stoffen jak na te breien in wol.

Tekort aan stof

Wat zou daarvoor de reden geweest zijn? We vermoeden dat het te maken kan hebben met een tekort aan geschikte stof. Het is bekend dat er in de oorlogsjaren - tijdens de inundatie van Walcheren - een tekort was aan alles, dus ook aan de juiste stoffen om verloren gegane kledingstukken te vervangen. Waarom zou men niet in tijden van schaarste een jak nabreien met bijvoorbeeld uitgehaalde sokkenwol? Dat klinkt logisch...

Totdat we het gebreide jak laten zien tijdens een presentatie. Op de eerste rij zit Jo. Bij ons verhaal over het gebreide jak - en onze vraag aan het publiek of iemand enig idee heeft waaróm er blijkbaar ook jakken gebreid werden

Het eerste jak dat Bè breit om het uit te proberen is een kinderjakje, in een meisjesmaat. „Toen ze eenmaal wist hoe ze het moest doen breide ze ook het grotere damesjak”

Rekbaar

Jo laat haar kleindochter het kleine jakje wel eens dragen. Want deze gebreide jakken passen altijd! Dát is ook de reden dat er jakken gebreid werden: een gebreid jak rekt aan alle kanten mee met de draagster. Bè kleeedde vroeger vaak ‘meisen’ aan, en dan was zo’n rekbaar jak reuze handig. Maar ook voor meisjes die in de pubertijd kwamen was zo’n jak een uitkomst: zij konden een gebreid jak veel langer blijven dragen dan een jak van stof. Voor veel arme gezinnen was het opnieuw aanschaffen of laten vermaken van een jak, omdat de draagster snel groeide, financieel geen optie. Een gebreid jak bood dan uitkomst.

Het jak hebben we nagebreid, maar het is ons nog niet gelukt om een patroon te ontwikkelen dat voor ieder, met een beetje kennis van breien, goed te volgen is. Daarom moeten we het wat dit bijzondere, en weinig bewaarde kledingstuk betreft, doen met de verhalen.

Tekst:
Stichting Zeeuwse Visserstruien

Heupzak

In dit themanummer over klederdracht een patroon afkomstig uit het boek **De Zeeuwse Streekdrachten, handboek voor het maken van kleding, een van de vijf hoofdprijzen van onze puzzel. De teksten, foto’s en tekeningen zijn van Susan Bakx, Liza van der Heijden, Jeanine Dekker en Jolien Sturm.**

Een heupzak - of dijszak of keuszak - is een zak die vrouwen onder de bovenrok dragen en waarin ze benodigheden bewaren als een zakdoek, (kralen)beursje, zilveren pepermuntdoosje, naaldenkoker, eau-de-la-reine-doosje en later een flesje eau de cologne. De zak is gemaakt van een stevige katoenen stof en komt voor in wit (zondag), gekleurd of met een dessin. Aan de zak zijn linten bevestigd, waarmee hij om het middel van de vrouw wordt vastgemaakt. Er waren heupzakken gangbaar met een recht split en met een rond split. De werkbeschrijving geldt voor een heupzak met een recht split.

Materialen

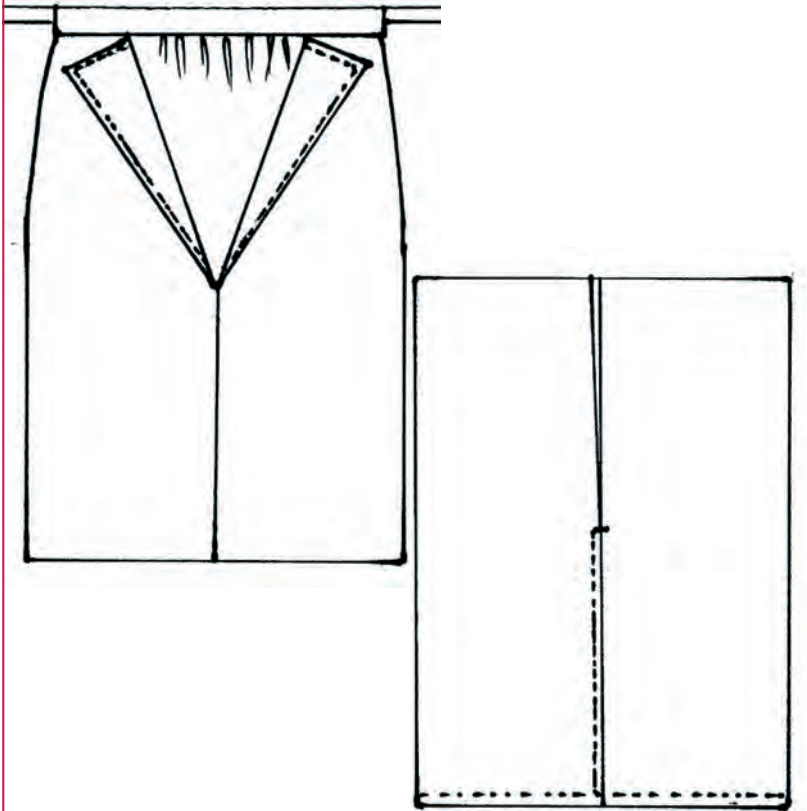
Stof en keperband.

Knipschema

Zak: 54x38 cm, tailleband 7x23 cm, keperband 1 cm breed. De maten zijn exclusief naden.

Naaibescrijving

1. Vouw de zak in de breedte met de goede kanten op elkaar en stik de zak vanaf onder 18 cm dicht.
2. Knip de naad smaller en keer de zak, stik de naad nog een keer.
3. Vouw de zak zodanig dat de naad in het midden komt te liggen.
4. Geef een knipje in de naad en vouw de resterende onafgewerkte naad om als een revers en stik dit vast op de zak.
5. Stik de onderkant van de zak met een Engelse naad dicht.
6. Rimpel de taillelijn van de zak in tot 20 cm en stik de tailleband aan de zak.
7. Naai aan beide zijden van de tailleband het lint, genoeg om rond de taille te strikken.

Tangetjes

Tijdens een leesbijeenkomsten in de Egelantier in Oostkapelle werd enthousiast gereageerd op het thema klederdracht. Mevrouw Vos herinnerde zich nog dat ze de ‘mustangetjes’ van haar moeder had. Daarmee heeft ze heel vaak mutsen zien plooien, waardoor ze goed kon uitleggen hoe dat in zijn werk ging. Ook vielen er termen als ‘geitebielen’ (losse boordjes van overhemden) en ‘legettenmussen’ opdoen en plooien.

Het paeremes was persoonlijk en vertelde iets over je status

Bij de mannendracht van Walcheren en Zuid-Beveland, maar ook wel in West-Zeeuws-Vlaanderen, hoort onlosmakelijk het 'paeremes'. Dit mes werd in een lederen schede in een speciale zak op de naad van de broek gedragen. De andere broekspijp had een zak met daarin het 'puupuus', de pijpekas, het palmhouten foedraal waarin de stenen (breekbare) pijp werd opgeborgen. Beide zakken waren vaak uitbundig versierd.

door Margreeth
Ernens-Abrahamse

Het mes werd vanaf ongeveer 1850 gebruikt bij het werk op het land, maar men maakte er ook wel de nagels mee schoon. En natuurlijk werd het mes gebruikt om bij het eten het vlees te snijden. Tegelijkertijd zei

het paeremes iets over iemands status. Hoe mooier het heft was versierd, hoe welgestelder de eigenaar.

Noodzaak

Je kreeg als vijftienjarige jongen een paeremes van je vader of de boer voor wie je werkte als je een tuig paarden kon mennen.

Dat was niet alleen een beloning, maar ook noodzaak, want als er eens wat mis ging moest je de touwen kunnen doorsnijden waarmee de paarden vastzaten. Het mes was een zeer persoonlijk bezit, dat men altijd bij zich droeg aan de gordel in een schede van leer, haai- of roggevel. De rijken bezaten messen met heften van zilver en ivoor, die ze op zondag droegen (voor de werkdagen gebruikten ze een mes met een houten heft), de armen hadden houten of benen versierde heften.

De ziel

Het heft van een paeremes is van palm- of buxushout en is

kunstig gesneden en versierd. De minder bedeelden hielden het bij een heft van het goedkopere perenhout. Bovenin staat (meestal) een span paarden. Daaronder zit de holte (het kooitje) waarin een houten knikker (de ziel) hoort te zitten. Door het zieltje in het kooitje te laten rammelen kon men horen of de goede houtsoort was gebruikt. Buxus of palmhout is heel fijn van nerf, homogeen van structuur en keihard, dus slijtvast. De antieke kleur komt door de nabehandeling met lijnolie.

Messensnijders

Het Zeeuwse paeremes had oorspronkelijk religieuze

voorstellingen. Dat werden later ploegende boeren en agrarisch gereedschap. Van een kale knop ging het naar een span paarden die met hun koppen in een voederbak staan. De bak werd weer wat later een voerman (de 'bagge'). In de hoogtijdagen van de Zeeuwse dracht waren er zo'n honderd messensnijders ('snikkers' of beeldsnijders) actief.

Met het verdwijnen van de mannendracht in de twintigste eeuw kwam er ook een eind aan het gebruik van het boerenzakmes. Tegenwoordig worden de kenmerkende messen verzameld door liefhebbers of gekocht door toeristen.

Historische gereedschapskist

Jan en Jopie Wisse uit Ritthem hebben een bijzondere schat in hun huis staan: een kist vol gereedschap die ooit van een edelsmid was.

Via hun pedicure, die hoorde dat Jopie aan edelsmeden doet, kwam de kist in hun bezit. Ze haalden er goudsmid Piet Minderhoud bij, die de collectie taxeerde op ongeveer 150 jaar oud. Hij bestempelde het geheel als 'cultureel erfgoed'. Het zijn werktuigen in vele soorten en maten om krullen, spelden, hangers, strikken, horlogekettingen enzovoorts te maken. Er zit zelfs een stempel bij met een hakenkruis. De dikke loden platen laten via de duidelijk zichtbare printen zien hoe gouden en zilveren sieraden werden gemaakt. Binnenkort gaat de unieke kist met gereedschap naar het Zeeuws Museum in Middelburg, waar alles wordt geëxposeerd. ME

Foto's:
Margreeth Ernens-Abrahamse

In Zeeuwse musea kun je klederdracht niet missen. Stuk voor stuk de moeite van een bezoekje waard. Voor dit themanummer hebben we een kleine selectie gemaakt van enkele musea en hun collecties.

Goes

De tentoonstelling 'Zeeland Rond, alle drachten bont en pronk' in HISTORISCH MUSEUM DE BEVELANDEN in Goes toont de grote verscheidenheid aan verschillende Zeeuwse klederdrachten met bijbehorende sieraden en mutsen. Veel aandacht is er uiteraard voor de drachten van Noord- en Zuid-Beveland. Heel bijzonder

is een bruinekleurde jak met zwart kraalgalon behorende tot de Noord-Bevelandse dracht uit het einde van de 19e eeuw. Het is een van de weinige gekleurde jakken uit de dracht van Noord-Beveland die bekend zijn. De ondertitel 'bont en pronk' is een knipoog naar de Zeeuwse uitdrukking een pronte boerin (een nette boerin) en het Zeeuws bont wat gebruikt werd voor de schorten van de daagse drachten.

* Historisch museum De Bevelanden

Singelstraat 13, Goes
0113-228883
secretariaat@hmdb.nl
Geopend maandag t/m zaterdag 11.00 - 17.00 uur.

Axel

In Museum Het Warenhuis in Axel wordt de geschiedenis van de streek op een unieke, interactieve wijze tentoongesteld met als een van de hoogtepunten de collectie streekdracht. De bijzondere architectuur en de gerestaureerde unieke muur- en plafondschilderingen geven een extra dimensie aan het museum en zijn collectie. In die bijzondere entourage kun je een washoek tegenkomen waar traditionele kleding aan de waslijn wappert en verder - een tikje pikant - onder de vrouwenrok kijken. Hoewel rok? Het waren vele lagen, die de dames droegen. Heel lieflijk is een verzameling babykleertjes. Topstuk vormt

een handgemaakte pop uit de Eerste Wereldoorlog. Het is een kind dat kleding van een volwassene draagt. Alleen haar hoofddeksel is dat van een kind: een kapote, een mutsje dat jonge boerenmeisjes (van de kakstoel tot hun achtste jaar) droegen
*** Museum Het Warenhuis**
Markt 2, Axel, 0115-562885, info@hetwarenhuis.nl.
Geopend dinsdag t/m vrijdag 12:30-17:00 uur, zaterdag 11:00-17:00 uur

Veere

Dat het schitterende Museum Veere een indrukwekkende collectie klederdracht heeft mag geen verbazing wekken voor wie daarvan de geschiedenis kent.

Die gaat terug tot begin van de 20e eeuw toen de van oorsprong Britse Alma Ochs haar bewondering voor de klederdracht vertaalde in het opzetten van een verzameling. Ze was gegrepen door de kleuren en materialen. De geschiedenis van de streekdrachten zou haar levensdoel worden. Wie wil genieten van dit bijzondere erfgoed kan zich eraan vergapen op de tweede verdieping van de Schotse huizen, waar het wordt geëxposeerd. Een ware ode aan Alma.

* Museum Veere

Kaai 25-27, Veere
0118-501744
museum@museumveere.nl.
Geopend van 1 april 2023 tot en met 5 november 2023 van dinsdag t/m zondag 10.00 - 17.00 uur.

Over en uit voor Cadzandse dra

1 Vanaf 1 januari 1975 was het verplicht om op de bromfiets een helm te dragen. Dat was, zo schreef de PZC, een kopzorg voor Zeeuwse vrouwen in traditionele dracht. Zij konden hun oorijzers niet meer dragen tijdens het brommen. In december 1974 was er een protestdag in Middelburg, waar zo'n 50 Zeeuwse boerinnen op afkwamen. 'Baas op eigen hoofd' wilden ze zijn. Het mocht niet helpen. Minister Tjerk Westerterp wilde geen uitzondering maken. | Foto ANP

2 De generatiekloof in kleding zichtbaar. In 1963 stonden deze twee vrouwen in Axelse dracht voor café De la Pain in de Noordstraat in Axel samen met een vrouw in hedendaags kostuum. | Foto Beeldbank Zeeland, foto Jacqueline Midavaine recordnummer 105069

3 De oma van onze redacteur Albert Kort in Walcherse dracht, vastgelegd door de fotograaf in Middelburg. | Foto Collectie Albert Kort

4 De zoon van Francisca Bongaerts-Verdonk vereeuwigd als Zeeuws boertje in opdracht van haar ouders. | Foto Collectie Francisca Bongaerts-Verdonk

5 Annemiek Buijs Bakx, die sinds 2005 woont op de Hofstee Den Roosentuyll in Stavenisse, heeft met olieverf op een groot linnen doek een zelfportret gemaakt als Zeeuws meisje. Ze heeft tweemaal mogen paraderen in de Thoolse klederdracht, geleend van Museum De Meestooft. Tijdens de Open Monumentendagen loopt ze rond op het erf met een wit mutsje op. „Ik voel me nu veel meer Zeeuwse, dan Brabantse”, zegt ze. | Foto's Collectie Annemiek Buijs-Bakx

r de cht

We schrijven juli 1979. De Cadzandse dracht is in West-Zeeuws-Vlaanderen bijna uit het straatbeeld verdwenen. De mannen hingen in de jaren twintig de klepbroek met bijbehorende pet al in de kast, de vrouwen in het Land van Cadzand hielden het langer vol.

Maar nu is het einde echt in zicht. Eind jaren zeventig is nog slechts een handjevol vrouwen de Cadzandse dracht trouw gebleven. Ze zijn op hoge leeftijd. Slechts een enkeling woont nog zelfstandig, zoals Wantje Vermeulen in Oostburg. De neergang begon volgens mevrouw S. Salomé-Verhage, die veel afweet van de Cadzandse dracht, al na de Eerste Wereldoorlog. „Vrouwen die wel eens in de stad kwamen wilden niet meer als boerinnen aangekeken worden en legden hun dracht af. In de jaren twintig waren er al hele families die de Cadzandse dracht voorgoed hadden afgezworen.” Daarbij speelde ook een praktische overweging een rol. „Het kostte dames gemiddeld een half uur om zich aan te kleden.” Mevrouw S. Riemens spreekt uit ervaring. De Nieuwvlietse is haar hele leven de Cadzandse dracht trouw gebleven. Over haar garderobe: „Tegenwoordig kun je niets meer laten maken. Door overerving en het veelvuldig verstellen van je kleren moet je proberen je garderobe op peil te houden.”

Foto uiterst links: Dames op leeftijd hadden vaak hulp nodig.

Foto links: In bejaardentehuis Ruschevliet in Schoondijke woonden in 1979 nog verschillende dames in dracht.

Foto rechts: Wantje Vermeulen. | Foto's Peter Verdurmen

ZEEUWS

DE OMGEKEERDE WERELD VAN

ADRIAEN VAN DE VENNE

30.09 '23–21.04 '24

Zeeuws Museum | Abdij, Middelburg

MUSEUM

Betrouwbaar en dichtbij,
met 't Huys naar je nieuwe thuis!

SCAN MIJ

't Huys

t Zeeuwse
Hypotheek
Huys

Iedere droom begint bij 't Huys!

Marijkelaan 2b Yerseke Piet Heinstraat 28 Goes zhuys.nl

Zeeuws Weerzien werkt samen met:

Feest
VAN HERKENNING

ZEEUWS ARCHIEF

ZEEUWSE ANKERS

Distributie Zuid West
TRANSPORT & KOERIERS DIENSTEN

LA DOLCE VITA
LAMIADOLCEVITA.NL

ZB

Bibliotheek van Zeeland

't Dôôsjje is noe leeg

Nklein vintje, was ik nog mao. Ik stoeng in de slaopkaomer van m'n opoe. An 't schut-sel 'ieng 'n grôôte foto in 'n doenkere lieste. „Wie bin da?” vroeg ik binst an 'k nao die twêê mènsen keek. Die foto 'ieng daor al jaoren, mao 't was nôôit nie in m'n opgekomen die vraoge te stellen. 't Was voo miin zô vanzelfsprekend gewist als de gerdiinen voo de raomen. Mao anêês kwam die vraoge bie m'n op.

„M'n ouwers,” was 't antwoord. Mêêr nie. En ze kwam neffest me staon en vol ontzag keek ze nao 't pertret van d'r vaoder en

moeder. Hij, mee 'n schôône gouwe kettieng wao z'n allozie an zat. Mao die zag ik nie, want 't uurwerk zat in z'n vestzak. En z'n vrouwe? Die was in klederdracht met 'n paor toeren bloedkralen om d'r 'als. Kezand-se dracht. 'k Zien 't nog voo me as den dag van gisteren. Da kan 'k je wêl vertellen. En vèder zei m'n opoe niks. Noe was ze toch gèên praoter, 'dôr. Mao dat deed 'eur toch wel wat. Dat me daor saomen stoengen en na m'n overgrôôtouwers keken.

Kraolen
't Ver'aol van de kraolen is nie lank. Maria Jozina Blik most nie vère lôôpen toen ze in 1873

trouwende mee Jacob Sturm. Ze weunde schuin tegenover 't stad'uus in Biervliet. Allicht droeg ze die dag die kraolen. Ze was de dochter van de bakker die ook nog kruujenierswaoren verkocht. Kan je begruupen, dat z'n dochter in klêderdracht was gestoken. Dat was zô duudlijk as twêê kêêr twêê viere was. Die foto in opoes slaopkaomer is jaoren laoter getrokken. In Middelburg. Zie je 't a gebeuren? Jacob en Maria mee pèêrd en waogen nao Bresjes, mee de bôôt mee en dan nao Middelburg. En toch is 't zô gegaon. Jacob was eierboer. Die 'aolende bie de boeren eiers op en ook beuter. Dat verkocht ie allemao an 'andelaoren in Rotterdam. Zelf brocht ie

Rinus Willemsen uit Biervliet is een van de streektaalspecialisten in Zeeland. Speciaal voor Zeeuws Weerzien klimt hij in de pen.

z'n kôôpwaor naor d'Óôfplaote en mee de beurtschipper goeng alles naar Rotterdam. Dao gebrukende ze Biervlietse eiers en beuter! En maor al te gèên ook. Die beuter wier bie de boeren opg'aold, in natte witte doeken gedaon en thuus verpakt in beuterpapier. Maria wassende die natte doeken dan uut en lei ze op d'aoge te drôôgen. Dan was ze op 'eur daogs geklêêd en droeg ze natuurlijk die bloedkraolen nie. Kan je begrupen.

Luiers
Op 'n kêêr stappende d'r 'andelaor d'achterstroate op. Eêne uut 'Olland. „Mevrouw”, zei tie, „u zit ook goed in uw kinderen.” Die docht dat 't luiers waoren,

die mosten drôôgen! Die bloedkraolen laogen jaoren laoter bie ons in 't buffet in 'n schôôn dôôsjje. Op de bodem lag een beetje roze watte. Dan kwao-men de kraolen en d'r bovenop laogen wee van die watten. M'n moeder droeg ze nôôit, me zuster die goeng t'r wel eens mee op stap. Ze liet d'r eihen zelfs 's op de foto zetten mee die bloedkraolen. 't Dôôsjje is noe leeg, mao de ver'aolen binnen gebleven.

'Je was toch oaltied zo pront!'

Mijn moeder Ploon de Voogt - Jobse uit Oostkapelle heeft tot begin jaren vijftig de Walcherse streekdracht gedragen. Ze kon de kleding ook zelf naaien en veel vrouwen kwamen daarvoor aan de deur.

door Ada Lilipaly - de Voogt

Het was de tijd dat we steeds meer naar het strand gingen. Er kwamen toeristen en ook werd er gereisd. Moeder vond de kleding erg mooi, maar het werd lastiger in het dagelijks gebruik.

Ze voorzag dat ze tot de laatste generatie behoorde die de streekdracht zou dragen. Ze ervoer dat ze als toeristisch object werd gezien en daar had ze geen zin in. Ze wilde

anoniem in de trein stappen. Ze wilde ook de zee in en zich makkelijker kunnen kleden.

Op d'r burgers
Ze besloot op d'r burgers te gaan. Moeder zei het tegen niemand, want ze kon het commentaar bij voorbaat niet verdragen. Alleen wij als gezinsleden en haar moeder wisten ervan. Ze verkocht haar snoer bloedkoralen om de nieuwe outfit te bekostigen, ging naar onze tante in Utrecht en heeft daar in een paar dagen de metamorfose ondergaan: permanentje in het haar, winkel in winkel uit om een complete garderobe te kopen: verschillende rokken, blouses, nylonkousen, beha, corset, mantels en hoedjes. Wij waren erg benieuwd of ze onze moeder nog wel zou zijn.

Ze kwam die dag door de voordeur binnen, wat ze nooit deed. Zo was het een extra plechtig moment. Ja, het was een vreemde vrouw die binnenkwam, maar toen we elkaar begroetten en we haar stem hoorden was het vertrouwd en was ze nog dezelfde als voordien.

Negatiever
Oma was heel modern in haar commentaar en begreep dat moeder met haar tijd wilde meegaan. Anderen waren negatiever. In het dorp werden er opmerkingen gemaakt als 'Oe koje dat noe doe?' en 'Je was toch oaltied zo pront!' Moeder vond dat niet leuk en zei: „Het lijkt net of het niks meer is met mij.” Ze heeft nog vele jaren haar burgerkleding gedragen, ook zelf gemaakt en is met de mode meegegaan.

Getekend portret van Ploon Jobse. | Maker onbekend.

Jongen met bovenmaatse broekstukken.

Rijk geklede Nieuwlandse boerin. Zij draagt grote fili-grain spelden naar Zuid-Bevelands model.

Wie denkt dat in de tijd van de klederdrachten iedereen in het dorp hetzelfde gekleed was, heeft het mis. Je kon aan de kleding de welstand van de mensen aflezen, weet Henk van Eenennaam uit Nieuw- en Sint Joosland zich maar al te goed te herinneren.

door Willem Staat

„Wie rijk was wilde dat graag laten zien. Dat was zeker in

Wie het breed heeft, laat het breed hangen

Nieuwlands arbeidersgezin in 1898.

Nieuwland het geval, waar het standsverschil groot was. Je had een kleine groep rijke boeren, een massa armen en wat middenstanders. In de dorpen op Walcheren waren de verschillen kleiner. Henk rangschikt Nieuwland niet onder Walcheren. Het verschilde er ook flink mee. Nieuw- en Sint Joosland was tot 1818 een eiland. Het ene stuk is ingepolderd vanuit Zuid-Beveland, de rest vanaf Walcheren.

Met goud behangen

In Nieuwland werd gedanst en in orthodox-protestantse Walcherse dorpen niet, zo wordt nog altijd verteld. En de boerenbedrijven op Nieuwland waren groter dan die op Walcheren.

De rijke Nieuwlandse boerinnen waren met goud behangen. Goud van 14 tot wel 18 karaat welteverstaan. Ze droegen bloedkoralen kettingen van vier snoeren, later zelfs van vijf. De mannen pronkten net zo hard als de dames. Bijvoorbeeld met hun zilveren broekstukken. Ooit sloten twee boeren een weddenschap af om te bepalen wie de grootste had. De kinderen van de welgestelden werden ook fraai uitgedost. Henk toont een foto van een jongetje met broekstukken die meer passen bij een volwassen man. Arbeiders deden het met tinnen of houten stukken. De armsten hielden de broekkleppen bij elkaar met twee stukjes

leer van paardentuig. Rina Cevaal uit Nieuwland meldt dat het odeurflesje van haar schoonmoeder, een boerendochter, met goud was versierd. Dat van haar eigen moeder, een arbeidersdochter, was met zilver versierd.

Naar de kerk

Het was volgens Henk van Eenennaam een ramp voor de, vaak kinderrijke, arbeidersgezinnen, wanneer de man kwam te overlijden. Dan moest de weduwe naar de diaconie om haar hand op te houden. Maar in de kerk in Nieuwland hadden de boeren het ook voor het zeggen. Dus kreeg een weduwe die achttien kinderen had, te horen dat ze alleen financiële steun zou

ontvangen wanneer het gezin naar de kerk kwam. Toen ze antwoordde dat haar kinderen amper kleren hadden om aan te doen en daardoor moeilijk 's zondags konden komen opdaven, kreeg ze niets.

Op een gegeven moment kwamen de armen in verzet. Dat gold zeker voor de Nieuwlanders die vanouds een tamelijk rebelse inslag hebben. De arbeiders die losten en laadden aan de haven spraken rond het begin van de jaren dertig af alleen nog aangenomen werk te doen. Voor een vooraf vastgesteld loon dus. Deze arbeiders gingen de geschiedenis in als de 'gouden ploeg'.

Thoolse dracht alleen voor vrouwen

Stel dat er Olympische Spelen zijn waaraan allerlei klederdrachten mee doen, dan mogen van mij Cock en Bram Stoutjesdijk voorop lopen met het vaandel!

door Jopie Meerman

Beetje chauvinistisch, maar zij zijn voor mij dé presentatoren van de Thoolse dracht. Daarbij vergeet ik echt niet de Stichting Streekdracht Tholen, sinds 2016 actief voor het behoud van onze cultuur! In het boek THOLEN van Kees Slager staat de klederdracht onder de rubriek Een kortstondig modeverschijnsel. Mevrouw Stoutjesdijk-Engelvaart vertelt dat de streekeigene dracht pas sinds het begin van de 19e eeuw gedragen wordt, en dat vrouwen die na 1900 geboren werden niet meer in dracht gingen. Een in klederdracht reizende Jacoba van Beieren? Dat is verzonnen. Cock trekt voor bijzondere

gelegenheden graag de Thoolse originele zondagse dracht aan.

Sluiermuts

Compleet met de sluiermuts met rijke versieringen. De kleding die Bram en Cock dragen is allemaal familiebezit. Zijn kostuum is de burgerdracht van een boer met het bijpassende hoedje, het zogenoemde 'kedonderhoedje'. Helaas is met de Ramp van '53 de klederdracht van de familie Stoutjesdijk uit Stavenisse verloren gegaan. Het buidelstasje en een gouden kleinood, een schuiver voor een horlogekoord, werden later in de modder terugggevonden.

Een-bloemer

Cock draagt bij alle gelegenheden met trots de prachtige muts, een zogenoemde één-bloemer, vervaardigd van kant uit het Vlaamse Beveren. De muts is versierd met krullen van vierkant 'getorst' gouddraad, nergens anders te vinden dan op Tholen en Sint Philipsland.

Tot 1900 was de kleding kleurrijk, maar door de invloed van de kerk en het feit dat men dikwijls in de rouw was, versomberde die naar grijs en zwart. In de ochtenduren droegen de vrouwen een haakmuts. Maar bij het uitgaan werd de sluiermuts gesierd met een modieus hoedje. In tegenstelling tot de andere eilanden, droegen Thoolse kinderen geen dracht, die was er ook niet voor de mannen.

Beatrix

Bram en Cock zijn degenen die de klederdracht weer in beeld brachten toen in 1990 prinses Margriet en Pieter van Vollenhoven Sint-Maartensdijk bezochten. Er waren ontmoetingen met koningin Beatrix, en president De Klerk van Zuid-Afrika. Gelukkig valt er niet alleen voor de chauvinistische inwoner van het eiland Tholen, maar voor iedere geïnteresseerde te genieten van de klederdracht. In Streekmuseum de Meestof in Sint Annaland is een permanente tentoonstelling te zien.

Bram en Cock Stoutjesdijk in vol ornaat. | Foto Collectie Stoutjesdijk.

Puzzel nummer 19: Klederdracht

In het letterveld zitten 30 woorden/namen verstopt die met het thema ‘klederdracht’ te maken hebben (horizontaal, verticaal en diagonaal). Na het wegstrepen hiervan blijven er 18 niet-gebruikte letters over.
Deze vormen, in de leesrichting, de in te sturen oplossing.

S T U M L E F I U L B E U
K P A I L L E T T E N R O
M A D N E L O V L E K E O
D S E T H O E D J E B S R
L P R R H N D T R U T N Y
A E A E E C L C N U E S Z
A L L Z K E A S M M K T E
R D U H P I C R U T O R R
O E H P W H E I D P R I S
K N E U O D D Z O K S K T
D K A T D E M F L U E K I
E B E O N S F E U E T E S
O N L S I E R A D E N N R
L F K O R N E T M U T S M
B O L I P G R U B N E K A

© Louis Kesteloo

hul	keuzen	strikken	snelzeiker
jak	korset	Volendam	Spakenburg
Urk	poffer	keppeltje	bloedkoraal
bauw	kraplap	Arnemuiden	floddermuts
beuk	spelden	Bunschoten	Scheveningen
pilo	tupmuts	kornetmuts	streekdracht
sits	oorÿzers	luifelmuts	
hoedje	sieraden	pailletten	

Auteur Kees Bos (links) en prijswinnaar Kees Flipse uit Vlissingen. | Foto Hanneke de Vroe

Hoofdprijs zorgt voor bijzonder Zeeuws Weerzien

Een boek over de Zeeuwse Riviera voor een verzamelaar van Zeeuwse boeken.

Kees Flipse (61) uit Vlissingen won het boek ‘De Zeeuwse Riviera - actueel landschap in een zee van tijd’ als hoofdprijs van de puzzel in Zeeuws Weerzien

nummer 17. Schrijver Kees Bos (86) uit Koudekerke overhandigde het boek aan Kees Flipse op een bijzondere plek: de plaats waar ook de coverfoto van zijn prachtige boek is gemaakt, boven op de duinen bij Dishoek waar je een bijzonder uitzicht hebt over de Zeeuwse (Walcherse) Riviera.

Maar de ontmoeting had nog een bijzonder tintje: Kees Flipse kreeg als student aan de Pedagogische Academie in Middelburg indertijd les van docent Kees Bos. De heren hadden elkaar veertig jaar niet gezien, maar herkenden elkaar onmiddellijk. Bos herinnerde zich Flipse als een begaafde en toegewijde student. Ze delen dezelfde belangstelling voor het landschap en Zeeuwse boeken. Bos heeft vele boeken geschreven, waaronder de bijzondere landschapsatlassen van Walcheren en de Oosterschelde. Flipse is een verwoed verzamelaar van Zeeuwse boeken en had een gidsje van Walcheren uit 1922 bij zich. „Voor al die oude boekjes zijn leuk.”

in Zeeland sinds 1963 en is verknocht aan het Walcherse landschap. „Toen de atlanten klaar waren, zocht ik een nieuw onderwerp, want ik heb werk nodig. Dat is de Zeeuwse Riviera geworden. Nu is dat ook klaar, dus ik denk voorzichtig na over een volgend boek.” De Zeeuwse Riviera beschrijft onder meer de ploegsporen van eeuwen terug die zijn te vinden in de kleibanken aan de kust. „De zandsuppleties van de laatste jaren hebben alles bedekt, maar de sporen zijn er nog wel.” Als kers op de taart signeerde ‘docent’ Kees met een persoonlijke tekst het boek, uitgegeven door Het Paard van Troje Goes, voor ‘leerling’ Kees. Met een vulpen, want ‘daar gebruik je geen balpen voor’.

Prijswinnaars puzzel nummer 18

De juiste oplossing was:
De autoloze zondagen.

De volgende goede inzenders krijgen het boek ‘De Bakfiets en andere verhalen’ door Engel Reinhoudt thuisgestuurd: Mevr. C. Beserman, Bruinisse; Mevr. C. Janssens, Hulst; H. Manders, Lamswaarde. De hoofdprijs, het recent verschenen stripboek ‘Zeeland in de Tweede Wereldoorlog’, is gewonnen door A. Stevense uit Kapelle. Wij nemen contact met u op voor de overhandiging van het boek door illustrator Danker Jan Oreel. (Alle prijzen zijn ter beschikking gesteld door boekhandel/uitgeverij Het Paard van Troje in Goes).

Puzzel mee en win

Ter gelegenheid van het 5-jarig jubileum van Zeeuws Weerzien, zijn vijf prachtige hoofdprijzen ter beschikking gesteld die worden verloot onder de goede inzenders. Grijp uw kans! Stuur uw oplossing inclusief uw adresgegevens vóór 1 maart 2024 naar puzzel@zeeuwsweerzien.nl of Postbus 33, 4350 AA Veere.

Ingelijst werk 30x25 cm van Thea van Soelen. Het schilderij wordt uitgereikt door de kunstenaars.

‘Bèl, bèl! – Zeeuwse streekdrachten in een ander daglicht’. Het boek wordt uitgereikt door auteur Jacques Cats.

Borduurspakket speldenkussen Zeeuwse knoop – ontwerp van Sylvia Van Dam Merrett voor Museum Veere. Het pakket wordt uitgereikt door museum-directeur Wim Meijer.

‘Ons bin de lêste’ (uitgeverij Brave New Books). Portretten van de laatste Walcherse vrouwen in streekdracht. Het boek wordt uitgereikt door auteur Ellen de Vriend.

‘De Zeeuwse Streekdrachten – handboek voor het maken van kleding’ (uitgeverij W-books). Het boek wordt uitgereikt door mede-auteur Jolien Sturm van Mode atelier Jolien.

Er was er maar eentje die wist hoe het moest

Begin jaren vijftig ging mijn tante Jane, een oudtante, op d'r burgers. Ze borg haar mutsen, kralen, stikken, doeken, beuken en keuzen weg in de spinne en schafte enkele jurken, dikke nylonkousen, schoenen en een mantel aan.

door Mieke van der Jagt

Aanvankelijk droeg ze haar haar opgestoken in wat wij een 'gereformeerd rolletje' noemden, maar al snel werd het een permanentje. Op geen enkele manier zou je haar nog in verband hebben gebracht met de Bevelandse dracht, behalve dat ze zich een absolute expert op dat gebied waande. Op bijna iedereen die in haar omgeving nog in dracht liep, en dat waren er nog best veel, had ze kritiek. Stine was een 'sloppen dokter', Janna d'r mouwtjes waren te stak, Tannetje mocht alles weleens flink innemen, d'r tupmusse zou nog wegwaaien. Haar schoonzusters die, niet bepaald uit weelde, al voor de oorlog naar Noord-Holland

waren vertrokken, moesten het helemáál ontgelden met hun armoeiige kralen.

Een plaatje
Er was er maar eentje die wist hoe het moest en dat was Tona van de Velde. Mijn tante noemde altijd iedereen bij de meisjesnaam en Tona van de Velde was al jaren Tona Schikker. Haar man Teun had een mooi vervoersbedrijf en ze woonden op het dorpsplein in Borssele. Tona Schikker was een plaatje. Ze was niet alleen leuk om te zien; ze maakte van haar protestantse Bevelandse dracht bijna een project.

Alles deed ze zelf: mutsen wassen en stijven, af en toe een nieuw schortenbontje, fleurige nieuwe doeken en beuken, een gaaf stukje nieuw fluweel aan de mouwtjes en een eeuwige zoektocht naar mooie zwarte 'dof' voor de zondagse rokken en stof voor de daagse dracht.

Klikkende Kodaks
Geen wonder dat Tona haar neus niet in het buitenland kon laten zien zonder te worden lastig gevallen door mensen die met haar op de foto wilden.

De reisjes met de bus, georganiseerd door ANBO-afdeling, gingen meestal naar Duitsland, het Zwarte Woud of Sauerland, naar Luxemburg of de Ardennen. Ook als de bus in Nederland bleef, hoefde ze maar uit te stapen of daar klikten de Kodaks al. Dat raakte Tona Schikker niet zo'n klein beetje beu. Omdat ze nu eenmaal praktisch was ingesteld, ging ze naar Goes, schafte een burger outfit en een pruik aan die ze op de dag van het vertrek verwisselde met haar boerengood. Probleem opgelost! Maar zodra ze thuis kwam werd de pruik weer een muts en gingen de jurken weer in de kast. Het zat niet echt lekker: die lange mouwen, die dunne jurken en zo'n panty. Die pruik, dat viel nog wel mee. Ze was gewend aan iets op d'r hoofd.

Couleur locale
De toenmalige Borselse burgemeester Godfried van den Heuvel, die jaarlijks met alle boerenwuufjes uit de gemeente op de foto ging, wist Tona Schikker altijd te vinden. Zodra hij bij een ontvangst een beetje couleur locale wenste, kwam Tona Schikker opdraven. Op d'r boers natuurlijk.

Tona Schikker. | Foto Willem Mieras

WIN EEN DINER VOOR TWEE

Cas Zwemer, chef-kok en eigenaar van restaurant Zeeuwse Streken in Middelburg, is zeer geïnteresseerd in oude Zeeuwse recepten. Hij koopt zijn producten lokaal in en is gespecialiseerd in streekgerechten. Daarom vraagt hij Zeeuws Weerzien alle inzendingen met recepten aan hem door te sturen. Daarvan kiest hij er één uit, die op de kaart komt in zijn zaak. De inzender kan het zelf komen proeven, want Cas Zwemer looft een 'diner voor twee' uit voor de winnaar. Heeft u een recept dat uw oma, moeder of tante altijd zo lekker klaarmaakte? Stuur dat dan op naar Redactie Zeeuws Weerzien, Postbus 33 4350 AA Veere of naar redactie@zeeuwsweerzien.nl

Oh, wat smaakte dat toch heerlijk

Na haar huwelijk op 10 november 1945 met de Schotse soldaat David Dalgity vertrok mijn tante Mientje Janssens uit Goes naar Edinburgh. Van haar vader kreeg ze een kookboek mee, uitgegeven in 1938 door de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond. Na haar overlijden kreeg ik het van mijn neef, die de Nederlandse taal niet machtig was maar de Hollandse pot wel waardeerde. Hieronder een recept uit dat

boek dat met kerstmis vaak op tafel stond.

In het boek staan ook instructies voor het villen van haas of konijn, maar wild dat bij de poelier of in de supermarkt wordt gekocht is al schoongemaakt. Marineren (een paar dagen in azijn leggen waaraan laurierblaadjes, kruidnagelen en peperkorrels zijn toegevoegd) mag wel. Lekker met rode kool en aardappelpuree. *PdJ.*

Hazepeper (8 pers.)

1 haas, 1 ons boter, 1 ons vers spek, liter water, 1 dl azijn, 1 uitje, peterselie, kruidnagelen, laurierbladeren, zout, peter, bloem, lepel suiker, enkele appelen.

Snijd het spek in dobbelsteentjes en bak deze uit in een ijzeren pan. Voeg de boter toe en laat ze bruin worden. Verdeel ondertussen de haas in mooie stukken. Wrijf deze in met peper en zout en braad ze in het hete vet. Voeg dan water, azijn, appelen, suiker en kruiden toe en laat de haas hiermee ± 1 uur stoven tot het vlees gaar is.

Meng de bloem aan met koud water en bind hiermee de jus. In plaats van met bloem kan jus ook met bloed gebonden worden. Verwijder de kruiden. De stukken haas worden in de saus opgediend. Het is aan te raden om de haas te marineren.

Maak eens een krant over eten en drinken

Eind oktober stond Ger van Waegeningh (90) vlak achter de toegangsdeur van de ZB| Bibliotheek van Zeeland in Middel-

Ger van Waegeningh

burg om gasten op te wachten voor een leesbijeenkomst. Om daar vervolgens zelf ook enthousiast aan deel te nemen.

Sinds wanneer bent u betrokken bij Zeeuws Weerzien?
Vanaf het allereerste begin, vijf jaar geleden, toen Hanneke de Vroe wapperend met het krantje De Oud-Hagenaar op een bijeenkomst stond en zei: 'Dat moeten we in Zeeland ook hebben'. Ze was zó enthousiast dat ik er meteen in geloofde. Maar een krant uitbrengen is geen kleinigheid. Het zit in mijn karakter om iemand die initiatief neemt ook de kans te geven. Als het mislukt, zie je dat later wel weer. Maar zij had het dankzij haar netwerk zo voor elkaar.

Wat doet u met de krant?
Ik ben gastvrouw bij het Hofje Onder den Toren, een maatschappelijk-diaconaal centrum in Middelburg. Daar leg ik de kranten neer en de mensen die

Onze Vrijwilliger

komen inlopen, pakken er eentje mee en praten er met elkaar over. Dat is het mooie van Zeeuws Weerzien: het zijn allemaal onderwerpen waar we herinneringen aan hebben. En ze komen ook zelf met ideeën. Iemand zei: 'Je moet eens een krant maken over eten en drinken van vroeger'.

U bent daarnaast ook betrokken bij de leesbijeenkomsten. Waarom?
Als je 90 bent heb je niet meer zoveel

om handen. Ook als je niet echt eenzaam bent is zo'n leesbijeenkomst een goede reden om er op uit te gaan. Je moet onder de mensen blijven, zelfs als je denkt: Ik blijf liever binnen vandaag. Je ontmoet mensen van andere leeftijden en moet niet blijven hangen tussen alleen maar 90-jarigen. Vorig jaar ben ik nog mee geweest met een reis voor singles naar Italië. Ze keken wel een beetje vreemd op want de oudste na mij was nog geen 70.

* Ger van Waegeningh is geboren in Middelburg, werkte in het onderwijs en nam in 1960 hotel Du Commerce over van haar ouders. Dat runde ze tot de verkoop in 1980. In 1983 hielp ze bij de start van een project van SOS-Kinderdorpen in de Hondurese plaats Comoyagua.

Vijf broertjes Besuijen met vlnr: Abraham, Willem, Hendrik, Jacobus en Piet. | Foto: Collectie Jacobus Besuijen

Vijf broertjes Besuijen op rij in Walcherse dracht

Op de foto staan ze trots op een rijtje, vijf broertjes Besuijen in Walcherse klederdracht, vlnr: Abraham, Willem, Hendrik, Jacobus en Piet. Tot na de oorlog gingen ze zo naar lagere school 't Zand in Middelburg en behoorden ze tot de laatste leerlingen 'in dracht'.

door Ali Pankow

„Ik geloof niet dat we dat erg vonden hoor. Het hoorde er gewoon bij”, zegt Jacobus, die de foto toestuurt. „Mijn jongste broertje Adri ontbreekt op het plaatje, die was nog te klein. Ik ben de enige van de broers die nog in leven is. Mijn twaalf jaar jongere zus Jacomina woont in Wolphaartsdijk. Zij heeft nooit in dracht gelopen.”

Jacobus werd in 1930 geboren

en hoopt in december 93 jaar te worden. Het gezin Besuijen woonde op boerderij Kleine ter Hooge in de schaduw van Slot ter Hooge tussen Middelburg en Koudekerke.

Halleluja kleren

„Tijdens de inundatie in 1944 moesten we tijdelijk naar De Bevelanden en konden pas in 1946 weer terugkomen toen de boel was opgedroogd. Pas toen ook hebben wij de dracht afgelegd, want toen kregen we 'Halleluja kleren'. Ja, dat noemden ze zo, die kleding die uit de hulp van Amerika kwam: 'Halleluja kleren'.”

„Mijn moeder is de klederdracht trouw gebleven. Ook toen mijn vader op aandringen van mijn broer besloot in 1950 met een boerderij in de Noordoostpolder te beginnen. Zij heeft de Walcherse dracht ook daar tot aan haar dood in 1973 gedragen. Mijn vader was er al veel eerder mee gestopt.” Volgens Jacobus zijn de onder-

delen van de dracht destijds over de familie verdeeld. Zelf heeft hij nog een gittensnoer en wat broekstukken. Hij zegt het wel mooi te vinden dat er nog steeds belangstelling is voor de cultuur van de Zeeuwse klederdracht.

Zelf woont hij inmiddels al jaren in Meppel. Als kind werkte hij vaak mee op de boerderij, maar hij koos toch bewust niet voor het agrarisch bedrijf. Hij volgde een opleiding voor machinebankwerker en schooldde zich later tot automonteur. Jacobus is sinds zeven jaar weduwnaar. Hij heeft drie kinderen, acht kleinkinderen en tien achterkleinkinderen.

Gezond

„Ja, ik woon nog zelfstandig en ik ben nog vrij actief en behoorlijk gezond. Dat verbaast me zelf soms ook weleens.” Jacobus stuurde ook nog een foto toe van zijn moeder met (waarschijnlijk) hij en zijn broertje Piet op de Wandelpier in Vlissingen in 1937.

Goese Geertrui 35 jaar gezicht van het tientje

In 1924 gaf de Nederlandse Bank een bankbiljet uit van 10 gulden met daarop de afbeelding van een Zeeuws meisje. De bank was tot die keuze gekomen omdat, aldus Frans van den Driest in 2002 in het blad *De Wete van de Heemkundige Kring Walcheren*, er vervalsingen van het oude biljet van tien gulden in omloop waren.

In de zoektocht naar een model speelde mr. G.J. Sprenger, agent van de Nederlandsche Bank in Middelburg, een grote rol. Hij stelde voor een portret te laten maken van een van zijn dienstbodes. De keuze viel op Geertrui Walraven uit Goes, die de protestantse dracht van Zuid-Be-

veland droeg. In de volksmond kreeg het biljet de naam 'Kop en schotel'. De kop was het hoofd van Geertrui, de schotel de ronde muts die ze droeg. Er werden bijna 64 miljoen biljetten gedrukt: de laatste in 1934. Vanwege de geldzuivering in 1945 werd het biljet uit roulatie genomen.

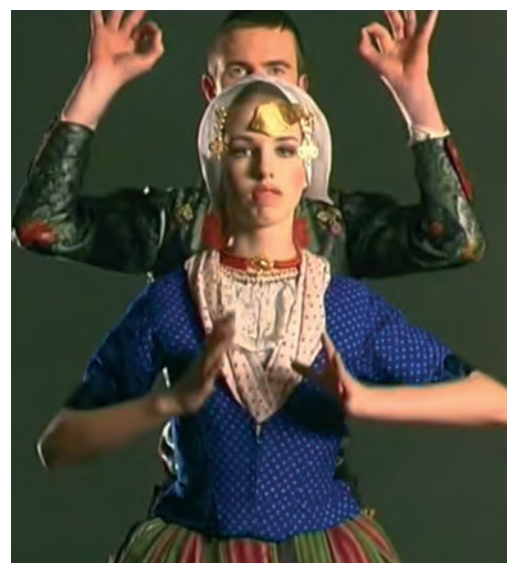
Een tientje was voor die tijd een kapitaal bedrag. Het weekloon van mijnwerkers bedroeg in die jaren tussen de 12,50 gulden en 17,50 gulden. De waarde van tien gulden toen komt overeen met zo'n €200 nu. Wie tegenwoordig een bankbiljet van de allerbeste kwaliteit met het Zeeuws meisje wil hebben, betaalt daar trouwens €3500 voor.

Speels en ondeugend

In 2004 zorgde een filmpje van Paul en Menno de Nooijer, gemaakt in opdracht van het Zeeuws Museum, voor commotie.

De film heet *Strip Show 1850* en toont een jongen en meisje (met beugel) die in volle dracht voor de camera verschijnen en vervolgens telkens een kledingstuk bij elkaar uittrekken. Tot ze – op de rug gezien – naakt het beeld uit wandelen. SGP en CU in provinciale staten vonden dat de film zijn doel voorbij schoot omdat de aandacht meer uitging naar de erotische spanning van het uitkleden dan naar de klederdracht.

Beeld uit film *Strip Show 1850*

Foto: Collectie Jacobus Besuijen

De activiteiten van Stichting Zeeuws Weerzien worden in 2023/2024 financieel ondersteund door:

Wat weet u er nog van?

Wilt u reageren op een artikel uit deze krant?

Stuur uw reactie naar redactie@zeeuwsweerzien.nl of Postbus 33, 4350 AA Veere. Komt er een herinnering bij u op naar aanleiding van één van onze bijeenkomsten? Ook die ontvangen wij graag.

Ik ga op reis en neem mee...

De Zeeuwse protestantse gemeenten en diaconieën organiseerden een vakantie week voor Zeeuwse ouderen naar Doorn. Een gezellig uitje met diverse vormen van vermaak. Ook een flinke stapel van Zeeuws Weerzien ging mee met de bus! Dat leverde mooie herinneringen en gezellige gesprekken op bij de vakantie koffie. „Er waren heel wat deelnemers die graag nog een extra exemplaar mee naar huis wilden nemen” kregen wij teruggekoppeld. Dat is mooi nieuws!

Colinda van der Maas (coördinator), Wemeldinge

Politie controle

Op één van de autoloze zondagen werd ik gebeld door de bloedtransfusiedienst of het mogelijk was dat ik per direct bloed kon geven in het ziekenhuis van Vlissingen. Ik stemde daar natuurlijk direct mee in. Wel moest ik het kenteken van mijn auto doorgeven. Nog vóór ik de weg op was, kwam er een politieauto kijken of het opgegeven kenteken wel klopte. Het was heel apart om alleen op de weg te rijden. Iedereen die ik tegenkwam zag je denken ‘waarom mag die man wél rijden’. Nadat ik bloed had gegeven, kwam het spontaan in me op om via de boulevard naar huis te rijden. Maar die hoop werd snel de bodem ingeslagen want voordat ik het terrein van het ziekenhuis had verlaten, stond er alweer een politieauto op me te wachten. Al met al was het toch een aparte ervaring die ik niet had willen missen.

Gilles Izeboud

Oproepdienst

Ik heb genoten van het nummer over autoloze zondagen. Wist niet hoeveel er hier geweest zijn. Ik heb voor één zondag nog een vrijstellingskaart bewaard, omdat ik oproepdienst voor het laboratorium had in het St Joseph ziekenhuis in Vlissingen.

Adry de Bruijne, Vlissingen

DE Zeeuwse klederdracht bestaat niet

Ik ben al 74 jaar een trotse Zeeuw. Met veel plezier lees ik Zeeuws Weerzien. Iedere keer een thema. Mijn petje af! Nu een punt van kritiek. U heeft het over het themanummer dat over DE Zeeuwse klederdracht zal gaan. Die bestaat niet. Er zijn Zeeuwse klederdrachten. Zo was mijn moeder in de Walcherse klederdracht en heb ik de Cadzandse en de Axelse klederdracht nog meegemaakt. Natuurlijk ken ik die van Arнемuiden en Zuid-Beveland en er bestaan/bestonden er nog meer. Ik wil ook niet horen dat mensen het over HET Zeeuws hebben. Ook dat bestaat niet. Vergelijk maar eens het dialect van Arнемuiden met dat van Clinge en je hoort een wereld van verschil. Ik moet dit even kwijt en ik hoop dat u daar begrip voor heeft.

Jaap Beun

Toppie

Ik vind Zeeuws Weerzien telkens weer een leuke uitgave, met nieuws uit onze eigen streek, recent of uit het verleden. Zoiets spreekt de meeste mensen aan. Duidelijk geschreven en in een mooie uitvoering. Zoals men tegenwoordig zegt: toppie. Ik hou het maar bij geweldig en bedankt hiervoor.

Mevr. C. Janssens, Hulst

Zeeuws kruidenbrood

Ik wil de redactie van Zeeuws Weerzien bedanken voor de altijd weer geweldige verhalen en foto's. Ik ben oud genoeg om heel veel te herkennen en geniet daar enorm van, ik denk dan o ja, dat was toen zo, nu ook weer met de autoloze zondagen. U deed een oproep over eten en drinken in vroeger tijden. Mocht u in gesprek komen met een ou-

dere Zeeuwse bakker, dan kent hij vast het recept van ons heerlijke Zeeuwse kruidenbrood. Er zit o.a. kaneel, anijs en foelie in. De overige ingrediënten weet ik niet meer. Ik bak zelf nog brood maar het lukt me niet de juiste smaak te krijgen. Misschien dat iemand het antwoord heeft?

Cathrien Hamelink

Voltooid verleden tijd voor klederdracht

Wanneer men tegenwoordig een bepaald product wil aanprijzen dan maakt men nogal eens gebruik van een promotiefilmpje om de kooplust van de kijkers op te wekken. In de jaren na de oorlog, zo rond 1948, vond de directie van het Kreeftenpark Mieras-Adriaanse NV uit Yerseke het nodig om de kreeft onder de aandacht van de consument te brengen. Dat gebeurde met een simpele foto. Een neef van mijn vader was werkzaam op het kantoor van het kreeftenpark en zo werd mijn moeder als Zuid-Bevelandse boerin aangezocht als promotor. Het kostte nogal wat inspanning om de daagse dracht te verwisselen voor de zondagse dracht. Een nette doek en beuk moesten worden ingevouwen en ingespeld en de zondagse ‘grôte musse’ opgezet. Tenslotte kwamen het zondagse zwarte schort en de grote bloedkoralen eraan te pas. Nu ging het gebeuren. Twee grote joekels van kreeften, die behoorlijk zwaar wogen, werden in haar handen gedrukt. De vervaarlijk uitzierende scharen waren stevig geboid, want als je met je vingers tussen de scharen kwam was je nog niet jarig. Tijd voor de foto! De feestelijke opening van het kreeftenseizoen is nog steeds in zwang, maar voor de prachtige klederdracht is het helaas voltooid verleden tijd.

Kees Stevense, Middelburg

Nesteldrang in oliecrisis

Tijdens de oliecrisis was ik zwanger en had last van typische ‘nesteldrang’. Dat betekende o.a. dat het huis spic en span moest zijn. In verband met de oliecrisis werd aangekondigd dat er rekening moest worden gehouden met schaarste. Zo zou er een tekort aan wasmiddelen ontstaan. Daarom sloeg ik flink aan het hamsteren, zodat ik genoeg zeep in huis had om straks de babyluiers te kunnen wassen. Met de voorraad heb ik nog lang kunnen poetsen!

Tonia Blankenburg, Veere

De bril van Den Uyl

Wanneer oud premier Den Uyl iets belangrijks te melden had, dan ging zijn bril op en af. En begon hij steevast met de woorden: “Twee dingen”. Zo ook tijdens zijn tv toespraak over de oliecrisis. Wat hij zei, werd geloofd. Dat is nu wel anders. De politici van nu dwingen veel minder respect af dan toen. De huidige premier wordt gewoon met voornaam aangesproken. Geen mens die dat bij premier Den Uyl zou hebben gedaan.

Deelnemers aan de leesbijeenkomst in Veere

Zes naast elkaar

Erg leuk om al die herinneringen aan de autoloze zondagen te lezen.

Voordat mijn ouders ontheffing kregen om met het gezin met de auto naar de kerk te mogen rijden, gingen we op de fiets. Zo'n twaalf kilometer heen en dan na afloop van de kerkdienst ook nog eens dat stuk terug. Lekker over het asfalt van de N61 met z'n zessen naast elkaar. Dat fietste stukken beter dan over het vaak ongelijke tegelfietspad ernaast.

Aaltje Verhelst, Sas van Gent

Lekker op de trekker

Mijn vader kerkte in een ander dorp dan Aagtekerke, waar wij woonden. Maar op de autoloze zondag was dat een probleem. Dus dacht hij: „Weet je wat, ik heb een tractor op de boerderij, daar kan ik wél mee rijden, want dat is géén auto.” Zo gedacht, zo gedaan! Ik denk dat hij wel eens nagestaard werd, maar dat deerde hem niet!

Suus Mulder-Wisse, Middelburg

Troost bie de Zeeuwse rokkenvracht

In de crisisjaren '30 is mijn (latere) vader als blaag van 17 jaar op zijn fiets gestapt en heeft zijn geliefde eiland Walcheren achter zich gelaten. Met op zak het kapitale bedrag van een rijksdaalder trapte hij moedig zijn weg naar de toekomst. Hij zocht en vond die in 'olland, waar hij ook mijn (latere) moeder ontmoette. De band met Walcheren en de familie bleef meer dan warm. Ondanks de afstand werden er over en weer familiebezoeken afgelegd. Ik was vijf jaar oud toen we tijdens één van de bezoeken aan Opa en Opoe op ‘Seroos’ bellen mochten blazen. Opoe maakte sop aan en we kregen een wit aardewerken pijpje om mee te blazen. Wat

een feest! Maar van zo'n korte duur. Tijdens het narennen van de schitterend gekleurde bellen was ik gevallen en: mijn pijpje in scherven. In tranen rende ik naar Opoe. Zij begreep meteen het grote kinderverdriet en terwijl haar gerimpelde hand tussen de zware Zeeuwse rokkenvracht verdween, verscheen als bij toverslag een muntje in haar hand.

„Och mé mu kind, is joe puupje hubbrook 'ier 'ei jie un stuver dan ká jie un nieuwen kooppu.” Zielsgelukkig huppelde ik naar de drogisterij aan de Dorpsstraat. Het betoverende kleurspel kon weer beginnen.

Lydia Coppoolse, Breukelen

Nog veel meer herinneringen van lezers, zoals de column van Henk Blom van Schouwen-Duiveland over zijn lidmaatschap van de streekdrachtvereniging (‘t is ’n vrimde hobby, mà ons vinde ’t aolemaele leutig), leest u op onze website www.zeeuwsweerzien.nl onder het tabblad ‘van lezers’.

Veel leesplezier!

Samen lezen en herinneren

Uitnodiging

Wat weet u er nog van?

Het is en blijft Zeelands' trots: klederdracht. De prachtige kanten kappen, glimmende oorijzers, zilveren broekstukken... Tegenwoordig 'verkleed' we ons in dracht, om de herinnering levend te houden. Maar vroeger hoorde het bij het dagelijks leven. Stond u ooit in alle vroegte op om al die lagen kleding netjes te verwerken? Kwam u in de winkel of op straat uw burens in dracht tegen? Wat droeg men zoal bij u in de regio bij verschillende gelegenheden? Wij horen uw verhalen graag.

Geef u op voor een bijeenkomst

Kom langs op één van de locaties verspreid over Zeeland. Vrijwilligers van Zeeuws Weerzien zijn aanwezig om u welkom te heten met een kopje koffie of thee. Zij gaan graag met u in gesprek over het thema van deze krant. Uw herinneringen vormen een goede aanvulling op de Zeeuwse verhalen die wij verzamelen.

Toegang

De toegang is gratis (inclusief kopje koffie/thee). Neem gerust een kennis of buurman/buurvrouw mee.

Aanmelden

U bent altijd welkom, maar bij voorkeur horen wij graag of wij op uw komst mogen rekenen. Dit kan op de volgende manieren:

- Stuur een e-mail aan Rina Cevaál via leesteam@zeeuwsweerzien.nl (vermeldt duidelijk de locatie waar u naartoe komt en met hoeveel personen)
- OF
- Vul onderstaande bon in en stuur deze in een gefrankeerde envelop aan: Zeeuws Weerzien, Postbus 33, 4350 AA Veere

Kijk op www.zeeuwsweerzien.nl/leesteam voor actuele informatie en (nieuwe) bijeenkomsten bij u in de buurt.

Gedeputeerde Harry van der Maas tijdens een bijeenkomst van een leesteam in de ZB in Middelburg. | Foto Provincie Zeeland

Autoloze zondagen: veel gespreksstof

door Margreeth
Ernens-Abrahamse

Zeeuws Weerzien bestaat binnenkort alweer 5 jaar. Dat was voor gedeputeerde Harry van der Maas, fan van het eerste uur, donderdag 19 oktober een mooie aanleiding om weer een leesbijeenkomst bij te wonen, ditmaal in ZB Bibliotheek Middelburg. Van der Maas was twee jaar geleden ook bij de eerste leesbijeenkomst ten huize van Zeeuws Weerzien-vrijwilligster Ger van Waegeningh in Middelburg. Deze krasse 90-jarige was donderdag ook van de partij. Zeeuws Weerzien-secretaris Hanneke de Vroe vertelde dat Zeeuws Weerzien een wat uit de hand gelopen project is. „Inmiddels zijn er overal leesbijeenkomsten, een provinciebreed resultaat.” Harry van der Maas complimenteerde de redactie met alweer een mooi nummer van de krant. Hij geeft de krant ook door op het provinciehuis en weet dat de exemplaren veel worden gelezen ‘als Zeeuwen onder elkaar’.

Naar de kerk

Hanneke de Vroe had hem gevraagd of hij iets kon vertellen over de autoloze zondag, maar aangezien hij begin jaren zeventig is geboren, heeft hij er ‘beperkte herinneringen’ aan, hoewel hij nog wel weet dat ze zondags niet met de auto maar met de fiets naar de kerk gingen. Van der Maas las vervolgens met verve het stukje voor over toenmalig premier Den Uyl, die hamerde op minder hard rijden

(‘dat bespaart benzine’) en de kachel een graadje lager. „Het lijkt wel of hij het over 2023 heeft”, grapt Van der Maas. Het gezelschap begon daarop spontaan het lied ‘Den Uyl was in de olie’ te zingen. „Dat minister Lubbers alle olie had opgekocht vind ik wel mooi.”

Productie

Deelnemer Harm Kuiper was indertijd onder meer verantwoordelijk voor het vervoer van personeel van en naar de raffinaderijen in Europoort. „Met de oliecrisis moesten er ook ontheffingen komen natuurlijk.” Kuiper sprak daarom met mr J. van Aartsen, toenmalig commissaris van de koningin in Zeeland, die zijn ontheffingsaanvraag steunde, „want de productie moest doorgaan.”

Steun ons!

Zeeuws Weerzien komt tot stand dankzij de inzet van louter vrijwilligers én financiële ondersteuning door een aantal fondsen en subsidiegevers. Deze financiële bijdragen zijn echter van tijdelijke aard. Om de krant ook in de toekomst gratis te kunnen blijven aanbieden, is uw hulp van onmisbare waarde. Dat kan op twee manieren. Door middel van het plaatsen van een advertentie in de krant (neem contact met ons op via adverteren@zeeuwsweerzien.nl voor de diverse mogelijkheden) of door middel van een donatie via IBAN NL37 RABO 0336 2762 73 t.n.v. Stichting Zeeuws Weerzien. Uw gift wordt volledig ingezet voor de vormgeving, productie en verspreiding van de krant. Zeeuws Weerzien is ANBI genoteerd – uw gift is aftrekbaar van de belasting. Overweegt u een goed doel te steunen in het kader van de feestdagen? Wij zijn blij met iedere bijdrage.

Vrijwilliger worden?

Wilt u ook als vrijwilliger een leesteam begeleiden of opzetten? Neem voor informatie contact op met Rina Cevaál (leesteam@zeeuwsweerzien.nl).

Naam: _____

Telefoonnummer (voor noodgeval, niet verplicht): _____

Ik kom met persoon/personen naar de bijeenkomst:

ZEEUWS-VLAANDEREN

Buurthuis de Triangel

Korte Kerkstraat 26, 4531 CL Terneuzen

☐ donderdag 7 december, 13.30 uur

Bibliotheek Hulst

Vismarkt 1, 4561 AZ Hulst

☐ maandag 11 december, 14.00 uur

☐ maandag 15 januari, 14.00 uur

☐ maandag 19 februari, 14.00 uur

☐ maandag 18 maart, 14.00 uur

BEVELANDEN

SVRZ Inloophuis De Rietzanger

Hof Rietzanger 2, 4451 DE Heinkenszand

☐ dinsdag 9 januari, 10.30 uur

Stichting Ouderenzorg Noord-Beveland - Amaliahof

Eduard Flipselaan 1, 4491 GS Wissenkerke

☐ vrijdag 19 januari, 14.00 uur

Dorpshuis

Nieuwe Kerkplein 15, 4423 AC Schore

☐ dinsdag 23 januari, 15.00 uur

Inloophuis

Poelvoordestraat 1, 4431 BP 's-Gravenpolder

☐ donderdag 25 januari, 10.30 uur

De Vroone

C.D. Verekestraat 74, 4421 CE Kapelle

☐ dinsdag 27 februari, 15.00 uur

THOLEN

Woonzorgcentrum Dalemhof

Dalemhof 1, 4691 ZC Tholen

☐ maandag 15 januari, 14.00 uur

WALCHEREN

Korenmaat

Kappellestraat 27, 4351 AL Veere

☐ vrijdag 8 december, 14.00 uur

☐ vrijdag 26 januari, 14.00 uur

☐ vrijdag 22 maart, 14.00 uur

ZB Bibliotheek van Zeeland

Kousteensedijk 7, 4331 JE Middelburg

☐ dinsdag 19 december, 14.00 uur

☐ dinsdag 30 januari, 14.00 uur

☐ dinsdag 20 februari, 14.00 uur

☐ woensdag 27 maart, 14.00 uur

SVRZ De Egelantier

Egelantier 1, 4356 JS Oostkapelle

☐ dinsdag 16 januari, 14.00 uur

SVRZ De Tienden

Borné 14, 4374 DB Zoutelande

☐ woensdag 14.00 uur (ook omwonenden/belangstellenden)

☐ dinsdag 16 januari, 14.30 uur

Dorpshuis Ons Dorpsleven/Theater De Verwachting,

Dorpsstraat 22-24, 4389 TP Ritthem

☐ woensdag 17 januari, 15.00 uur

SVRZ De Kreek

Krekepad 37, 4361 JJ Westkapelle

☐ woensdag 24 januari, 10.00 uur

SCHOUWEN-DUIVELAND

Bibliotheek Zierikzee

Hatfieldpark 1, 4301 XC Zierikzee

☐ vrijdag 9 februari, 15.00 uur